

Артур Конан Дойл

Шість Наполеонів

Для містера Лестрейда зі Скотленд-Ярду не було чимось незвичайним зазирнути ввечері до нас, і Шерлоку Холмсу його візити були приємні, бо вони давали йому змогу стежити за тим, що відбувається у поліцейському штабі. У віддяку за новини, що їх приносив Лестрейд, Холмс ніколи не відмовлявся уважно вислухати детальну розповідь про справу, якою цей сищик займався, і час від часу не дуже нав'язливо, ба навіть приховано давав йому які-небудь поради, виходячи зі своїх власних величезних знань і досвіду.

Але того вечора Лестрейд говорив тільки про погоду й газетні повідомлення. А тоді зовсім замовк, замислено посмоктуючи сигару. Холмс проникливо подивився на нього.

— Заклопотані якоюсь важливою справою? — спитав він.

— Та ні, містере Холмсе, нічого особливого.

— Тоді розповідайте.

Лестрейд розсміявся.

— Ну, містере Холмсе, немає сенсу заперечувати, бо з голови мені справді дещо не йде. Але це таке безглуздя, що я вагаюсь, чи варто вам ним набридати. З другого боку, хоч справа й дрібна,

проте дивовижна, а я ж знаю, що ви маєте смак до всього незвичайного. Але, на мою думку, вона стосується більше доктора Вотсона, ніж нас із вами.

— Хвороба? — спитав я.

— Щонайменше, божевілля. До того ж ще й дивне божевілля. Аж не віриться, що в наші дні, коли все забулось, ще живе людина, яка відчуває таку ненависть до Наполеона Першого, що знищує будь-яке його зображення, коли воно потрапляє їй на очі.

Холмс відкинувся на спинку крісла.

— Це мене не стосується, — мовив він.

— Цілком вірно. Саме так я й сказав. А втім, коли чоловік чинить крадіжку зі зламом, щоб знищити зображення, які йому не належать, то це вже справа не лікаря, а полісмена.

Холмс знову випростався.

— Крадіжка зі зламом! Це значно цікавіше. А ну ж, послухаємо про деталі.

Лестрейд видобув із кишені службовий записник і погортав його, відновлюючи в пам'яті недавні події.

— Перший випадок, про який нас повідомили, трапився чотири дні тому, — сказав він. — У крамниці Морза Хадсона, який продає картини й скульптуру на Кеннінгтон-роуд. Прикажчик на хвилину вийшов у підсобне приміщення, коли раптом почув гуркіт і, бігцем повернувшись назад,

побачив, що гіпсовий бюст Наполеона, який стояв на прилавку разом з іншими товарами мистецтва, лежить розбитий на друзки. Прикажчик вибіг на вулицю, але, хоч перехожі сказали, що помітили, як якийсь чоловік тікав з крамниці, йому не вдалося ні побачити, ні наздогнати негідника. Цю пригоду розцінили як один із тих безглузвих випадків хуліганства, що трапляються час від часу — так і було повідомлено констебля, який робив обхід. Гіпсовий бюст коштував не більше кількох шилінгів, через це вся пригода створювала враження надто незначної для того, щоб почати окреме слідство.

Другий випадок, проте, виявився і більш серйозним, і більш незвичайним. Трапився він минулої ночі.

На Кеннінгтон-роуд за кілька сот ярдів від крамниці Морза Хадсона мешкає добре відомий лікар Барнікот, практика якого одна з найбільших на південному березі Темзи. Його будинок і основне місце прийомів також на Кеннінгтон-роуд, але він має окремий прийомний кабінет і безплатну амбулаторію на Лоуер-Брікстон-роуд, що за дві милі від Кеннінгтон-роуд. Цей лікар Барнікот — палкий шанувальник Наполеона, і вся його оселя напхана книжками, картинами й сувенірами, пов'язаними з французьким імператором. Нещодавно він купив у Морза

Хадсона дві гіпсові копії славнозвісної голови Наполеона, яку виліпив французький скульптор Девін. Одну з цих копій лікар поставив у холі свого будинку на Кеннінгтон-роуд, а другу — на камін у прийомному кабінеті на Лоуер-Брікстон-роуд. Так-от, коли лікар Барнікот спустився цього ранку в хол, він із здивуванням побачив, що вночі в нього побував злодій, який нічого не вкрав за винятком гіпсової голови з холу. Її було винесено з будинку й по-варварському розбито об садовий мур, під яким і було знайдено розкидані шматки гіпсу.

Холмс потер руки.

— Це справді щось новеньке, — сказав він.

— Я знав, що моя розповідь зробить вам приємність. Але я ще не закінчив. Лікар Барнікот мав о дванадцятій годині прибути в свій прийомний кабінет на Лоуер-Брікстон, і уявіть його здивування, коли, ввійшовши туди, він виявив, що вікно вночі було відчинено, а уламки другого бюста розкидано по всій підлозі. Він був розтрощений на дрібні шматочки на тому місці, де стояв. Ні в першому, ні в другому випадку не залишилось ніяких слідів, які дали б нам ключ до того, хто цей злочинець або психічнохворий і чому він накоїв такої шкоди. Ось, містере Холмсе, ви й одержали всі факти.

— Вони неповторні, коли не сказати безглузді, — мовив Холмс. — Дозвольте спитати

вас, чи є бюсти, розбиті в лікаря Барнікота, точними копіями того бюста, що був розтрощений у крамниці Морза Хадсона?

— Їх відлито в одній і тій самій формі.

— Такий факт неминуче суперечить висновку про те, що чоловік, який їх розбиває, діє так під впливом якоїсь загальної ненависті до Наполеона. Зважаючи на те, що в Лондоні існує багато сотень скульптурних зображень великого імператора, неможливо припустити, — подібний збіг просто неймовірний, — щоб цей нерозбірливий іконоборець випадково почав з трьох копій одного й того ж бюста.

— Ну, це й мені спадало на думку, — сказав Лестрейд. — З другого боку, цей Морз Хадсон — єдиний продавець бюстів у цій частині Лондона, і вже кілька років у його крамниці не було ніяких бюстів крім цих трьох. Отже, хоч, як ви кажете, в Лондоні існує багато сотень інших скульптурних зображень, все ж таки цілком імовірно, що ці три були єдині в цьому районі. Тому місцевому фанатику довелось почати саме з них. А ви що про це думаєте, докторе Вотсоне?

— Можливості мономанії безмежні, — відповів я. — Існує душевний стан, якому сучасні французькі психологи дали назву «*idée fixe*»¹ —

---

¹ *Idée fixe* — Нав'язлива думка (франц.).